

SOCIAL RESEARCH

Vol. 41, br. 1, proljeće 1974

Hans J. Morgenthau: Pravda i moć; Harold D. Lasswell: Neke nedoumice političke teorije; Hans Blumenberg: Podrijetlo ideje progresa; George Gaylord Simpson: Pojam progresu u organskoj evoluciji; Henryk Skolimowski: Znanstveni pogled na svijet i iluzija progresu; Roger L. Shinn: Opasan progres genetike; Gerald Graff: Literarni modernizam: dvojbena baština progresu; Henry M. Pachter: Ideja progresu u marksizmu.

Henryk Skolimowski

ZNANSTVENI POGLED NA SVIJET I ILUZIJA PROGRESA

Staro uvjerenje da je znanost »zvijezda vodilja« potiskuje duboke sumnje u njenu vrijednost, jer i znanost i cjelokupno intelektualno naslijeđe suvremenog čovjeka uvjetovani su društveno-ekonomskim okolnostima i ideologijama. Smjer razvoja tzv. objektivnih znanosti određen je vrijednostima i vizijama, snovima i iluzijama. Ideal »raja na Zemlji«, jedan od najvažnijih uzroka razvoja znanosti i tehnologije, institucionaliziran je, i tako je postao vodeća sila čitave civilizacije i čovjekovih aspiracija, jer »nitko ne smije biti protiv progresu«.

Shema razvoja uključuje, naravno, i tehnologiju. Tehnologija *prevodi* znanstveni potencijal u konkretnije oblike i *artikulira* prirodu znanosti razjašnjavajući što je znanost sa stajališta progresu. Progres, znanost i tehnologija svojim međusobnim interakcijama stoje unutar znanstvenog pogleda na svijet, kojega su upravo ta tri člana determinirala. Koncept progresu kao i pojam znanosti mijenjali su se kroz povijest, a proizvod njihova međusobnog djelovanja su izumi.

Broj izuma, osobito na Zapadu, impozantan je, ali s tendencijom istovrsnosti, tj. u osnovi su to mehanički izumi kao sredstva za povećanje efikasnosti u obavljanju određene djelatnosti. Općenito vlada uvjerenje da je »potreba za izumom« nešto razumljivo samo po sebi, i kad ta potreba postoji — vrijeme je »zrelo« za izum. Međutim, razne ideologije definiraju potrebu za izumom na razne načine, što je djelomično razlog što neki izumi ostaju dugo vremena u formi embrija, jer »nije bilo potrebe« za njima. To se dešava onda kada propisane vrijednosti društva, koje možemo zvati ideologijom, ne favoriziraju određenu vrstu izuma.

Kako je oruđe medij između čovjeka i vanjskog svijeta, naša je civilizacija stalnim razvojem mehaničkog oruđa u nekoliko ogradbena, a isto tako i naše reagiranje na preostatak kreacije.

Progres ima svoje lice i naličje: ako imamo bolju medicinsku njegu, živimo dulje i bolje, putujemo i komuniciramo brže, no istodobno smo *razorili druge kulture, iscrpili prirodne izvore, izazvali ekološku neravnotežu i stvorili nezdrav, ako ne i sulud način života*. Tako se javlja prvi paradoks: materijalni progres, koji je trebao da bude izvor blagostanja, izrodio se u svoju suprotnost. Drugi paradoks jest da racionalizacija u malome uzrokuje iracionalizaciju u velikim razmjerima. Pogrešno je mišljenje da, gledano dugoročno, možemo imati primijenjenu znanost i tehnologiju u današnjem smislu. Drugim riječima, znanost i tehnologija treba da budu univerzalne. Hoćemo li pobjeći sa sadašnjeg puta »progresu« i započeti naporan, ali uzbudljiv put duhovnog upotpunjavanja, pokazat će povijest.

Možemo prihvatiti osnovne autorove postavke. Moramo, međutim, reći da se ipak ne radi danas samo o »iluziji progresu«. Prije bih to nazvala nepotpunim progresom do kojega je dovela jednostranost i trka za što većim dobi-

ma u što kraćem vremenu ne obazirajući se pritom na dugoročne ciljeve.

Vol. 41, br. 2, ljeto 1974

Talcot Parsons: Religija u postindustrijskoj Americi; Andrew M. Greeley: Religija u tradicionalnom društvu; Martin E. Marty: Religiozno ponašanje: Njegove socijalne dimenzije u američkoj povijesti; Gabriel Vahanian: Od Karla Bartha Teologija; William F. May: Terorizam kao strategija i zanos; Ray Wallis: Ideologija, autoritet, razvoj kulturnih gibanja; Richard Lurie: Prorok i Marrano; Louis Schneider: Djelokrug »Faktora Religije« i Sociologija religije; Donald Capps: Suvremena psihologija religije.

Martin E. Marty

RELIGIOZNO PONAŠANJE: NJEGOVE SOCIJALNE DIMENZIJE U AMERIČKOJ POVIJESTI

Teško je stvoriti točnu sliku o religijskoj prošlosti Amerike, da bi se dobila osnova za uspoređivanje sa sadašnjim tendencijama ili da bi se nazirala budućnost. Napori američkih povijesničara religije samo na prvi pogled izgledaju impresivni. De facto oni su usmjereni ka crkvenim, teološkim, institucionalnim i političkim elementima prošlosti, što ima veze sa društvenim ponašanjem, ali u cjelini predstavlja tek natuknice o religioznom ponašanju.

Pri sagledavanju religioznog ponašanja treba imati u vidu sljedeće faktore: interakciju religije sa drugim disciplinama (od antropologije preko etnologije i povijesti religije do psihologije i sociologije), iskustva nezadovoljnih vjernika, jačanje prisutnosti ne-zapadnjačkih religija (»nove religije« nisu samo problem za konvencionalne povijesničare religije, nego predstavljaju i mogućnost za prihvaćanje novog pogleda na tradicionalno vjerovanje).

U tom procesu društveno ponašanje ima veću ulogu nego ranije. Dvije su hipoteze koje mogu biti poticajne za daljnja istraživanja. Prva sugerira, da su promjene u ponašanju dugotrajnije i dublje nego dogmatska vjerovanja ili institucionalni život. Promjene u ponašanju očituje su i logičnije gdje postoje sekte. Mormoni prakticiraju poligamiju, doukhortori se svlače iz protesta, mille-

riti prodaju farme i sakupljaju se po brežuljcima čekajući »drugi dolazak«, amishi gaje neobične običaje itd. Promjena u ponašanju jedne sekte, bez obzira na to da li je nova ili ne, uzrokuje promjene u ponašanju drugih. Druga hipoteza sugerira, da su samo nove sekte i gibanja započela »ekstravagantnim izrazima ponašanja«.

Promjene u ponašanju nagovještavaju druge promjene. Povjesničari, koji se bave religijskim ponašanjem, ne nastoje odbaciti postojeće paradigme i tradicije. Oni bi mogli otkriti zbog čega su ljudi pronašli smisao u religiji, ali bi morali biti sposobni razlučiti neke ranije sagledane činjenice od političke moći u religijskoj praksi većine. Kada to shvate, imat će jasniju sliku drame koja je u toku.

Vol. 41, br. 3, jesen 1974

Kamil Leon: Znanost i politika I. Q.; Arthur C. Danto: Logički portret atentatora; Henry M. Pachter: Definiranje događaja: prednapomene za budućnost filozofije povijesti; Peter Clechah: Dileme američke ljevice; Robert L. Simon: Kvalitet, prednost i determiniranost naših sposobnosti; Emil Ostereicher: aFšizam i intelektualci: slučaj talijanskog futurizma; Jan Pen: Raspodjela kao trajan problem u ekonomiji; Malcolm A. Jeevis: Mišljenje kao stalan problem psihologije.

Arthur C. Danto

LOGIČKI PORTRET ATENTATORA

Atentat je namjerno ubojstvo nekog političara, koje ima funkciju osvete zbog ograničenja prava u politici (politike »čvrste ruke«). Prema ovom određenju o atentatu ne možemo govoriti (a) ako je netko ubijen zbog upadljive sličnosti sa nekom političkom ličnošću — to je »pokušaj atentata sa smrtnim posljedicama po ubijenog«, (b) ako netko namjerava izvršiti atentat na osobu A, a u međuvremenu ubije osobu B — pa čak i ako je B politička ličnost (!) i (c) ako netko ubije političara ali iz nepolitičkih razloga (»psudoatentat«).

Razlika između atentata i ubojstva iz osvete očituje se u tome što odvratanost koju netko osjeća pri smaknuću političkog zatvorenika ili prilikom ubojstva iz osvete kod atentata nije obavezna.

Kategorije »pravedno« i »nepravedno« neprimjenjive su na ekstremne slučajeve, a atentat je, samo po sebi, ekstrem. Je li ga, prema tome, nemoguće osuditi zbog same strukture ekstremnog slučaja? Autor predlaže da zamislimo političku strukturu u kojoj je atentat rutina, uobičajeno sredstvo za promjenu politike. (Ovo se razlikuje od slučaja kada je atentat *jedino* sredstvo promjene!). Atentat može biti motiviran napadom na slobodu kada se prosuđuje pravednim. Rutinizacija atentata je u skladu sa devalvacijom svih vrijednosti, osim u onim slučajevima, kada političari rutinski krše temeljne vrijednosti. Ako se, dakle, atentat može vezivati samo uz stvarni sistem vrijednosti, gdje je izuzetan, onda je on nerutina, bez obzira na kvalitetu vrijednosti. Građanin je osoba, koja ima zkonsku zaštitu i prava u politici čiji je subjekt. Ako nema prava, on je alijeniran, a atentatom potvrđuje svoje građanstvo.

Atentat se može otkloniti na dva načina: potpunom zaštitom (što je praktički nemoguće) ili razumnom vladavinom (jer se »strategija straha« uvijek okreće protiv vlade).

Udržavanje od politike jest samo solucija, koja štiti od atentata kao logičke konsekvencije. Takovu državu, čiji se žitelji održavaju od politike, jedan je teoretičar nazvao »prirodna država«. Svoje udružene snage ljudi izručuju vladaru, koji ih štiti od nekog drugog. Služeći državu, oni su otklonili potrebu vladara da se štiti. Problem je, međutim, sada zaštita građana od vladara i atentat prijeti dotle, dok se ljudi ne tretiraju kao građani. Opasnost od atentata može se smanjiti blagom politikom, ali zauvijek se izbjeći može jedino time da stvori od ljudi građane. Proizlazi da je atentat konceptualno nemoguć.

Iako autor napominje da osim političkih postoje brojni drugi uzroci atentata, njegove je pristup jednostran. Nazvali mi akt protiv života drugog čovjeka zbog političkih razloga atentatom ili ne, u osnovi se radi o ubojstvu, čiji su uzroci uvijek složeni (proizlaze kako iz društvene situacije općenito, tako i iz ličnosti počinitelja).

Zbog toga je i izveo zaključak da je atentat konceptualno nemoguće, a da se politička ubojstva neće iskorijeniti, osim ako ne nastupe duboke promjene u ljudskoj svijesti. Time on bez rješenja završava ovaj napis. Rješenje se pak može tražiti u dezalijenaciji.

Jan Pen

RASPODJELA KAO TRAJAN PROBLEM U EKONOMIJI

Literatura o raspodjeli, uključujući nove razlike u mišljenjima (npr. između dva Cambridgea o teoriji marginalne produkcije) sve je brojnija. Neki su autori pritom povremeno počeli smatrati da će rast dohotka potisnuti problem raspodjele u pozadinu, ali se to nije potvrdilo. Dapače, javljaju se i mišljenja da on izaziva nejednakost. Nejednakost pak je, sama po sebi, toliko upadljiva, da se stalno provocira debate. U novije se vrijeme smatra da se nejednakost dohotka isprepliće s nejednakošću na drugim poljima, iz čega slijedi poziv na sintezu ekonomije, sociologije i teorije učenja. No, nije se odmaklo dalje od uočavanja ove potrebe. Brojni su aspekti problema raspodjele:

— Dohoci političara stalan su predmet diskusija u političkim krugovima, a zamrzavanje nadnica znači zapravo zamrzavanje odnosa sa svim posljedicama koje takav postupak ima;

— Sindikati znaju, da iznuđivanje profita može ugroziti namještenje, pa nastoje provesti poželjne promjene u nadnicama i platnoj strukturi. Došlo se do spoznaje da dohodak uvjetuje oko 3/4 nejednakosti;

— Želja da se raskorak u nadnicama otkloni suprotna je stavu sindikata, a što rezultira novim problemima i pritiscima za povećanje nadnica koji se reflektiraju u mnogim zemljama Evrope. Kako neke vlade dozvoljavaju porast nadnica putem sporazuma sa pripadnicima raznih profesija to dolazi do stalnog procjenjivanja relativnih pozicija svih društvenih grupa.

— Ako će zbog nestašice energije i sirovina, te zaštite čovjekove okoline vlade morati ograničiti porast produkcije prestat će rasti i ukupni nacionalni dohodak. Pitanje je, kakav će utjecaj imati nulti rast na raspodjelu i kako će novi standardi raspodjele moći da zadovolje čovjeka sa ulice i uvjeriti ga da surađuje u »antirastu«? Takva politika može uspjeti samo na struktno ravnopravnim osnovama. Situacija namjernog nultog rasta razlikuje se od bilo čega poznatog. Ona, kaže autor, »nejasno nalikuje ekonomskom ratu, ali ako nastane, trajati će mnogo duže. Ako ove eventualnosti ikada postanu stvarnost, možemo biti

sigurni da će se problem distribucije sručiti na nas na neočekivan i snažan način«;

Problem raspodjele se sve više javlja na međunarodnoj razini. Tu se postavlja kontraverzno pitanje: jesu li siromašne zemlje siromašne zbog vlastitih uvjeta koji zadržavaju produktivnosti na niskoj razini, ili je to posljedica neprestane eksploatacije koju vrše razvijene zemlje? Odgovori na ova pitanja zavise od načina distribucije unutar pojedine zemlje.

— Izvor zabrinutosti je i struktura plaća i nadnica (veliki raskorak između maksimalnih i minimalnih dohodaka, a time postojanje siromaštva odnosno bogatstva).

Različiti stavovi i sukobi u teoriji distribucije neizbježni su jer su uvjetovani teorijskim razmimoilaženjima. Naime, neki autori u analizi društvene strukture i raspodjele polaze od tzv. statifikacionih teorija, a drugi od koncepcije klasne strukture društva. Dobrim je dijelom to razlog što izostaje sinteza. Napominjući da se, s jedne strane, nalaze plodni entuzijasti, a, s druge, nepoželjni izolacionizam, autor se zalaže za sintezu ekonomskog, socioloških i političkog pristupa. Posebnom teškoćom doživljava postojanje isuviše velikog broja objašnjenja za pojedine empirijske fenomene. Teško se oteti dojmu da je nepostojanje sinteze, o čemu govori autor, u vrlo velikoj mjeri politički uvjetovano. Sinteza između ekonomskog i sociološkog pristupa možda bi još i bila moguća, ali što se tiče politike — barem danas — to je iluzija. Mada se i tu svom težinom nameće pitanje osnovnog teorijskog utemeljenja sociologije i ekonomije o kojima je riječ. Sinteza sociološkog i ekonomskih pristupa teško da će biti moguća prije nego što se u ovim disciplinama prihvati jedinstven opći teorijski okvir i što se oslobode utjecaja politike.

Vol. 41, br. 4, zima 1974

Micel Walzer: Uljudnost i građanske vrijednosti u suvremenoj Americi; Robert Nizbet: Državljanstvo: dvije tradicije; Rajmond Aron: Je li moguće višenacionalno državljanstvo?; Georg Ball: Državljanstvo i višenacionalna korporacija; Ralph Dahrendorf: Građanska prava i drugi svijet: društvena dinamika ideala; David P. Coleo: Poslovanje, korporacije i nacionalna država; Arthur J. Vidich:

Ideološki teme u američkoj antropologiji; C. Z. Empiel E. O.: Građansko društvo: lekcije iz Evrope.

Arthur J. Vidich

IDEOLOGIJSKE TEME U AMERIČKOJ ANTROPOLOGIJI

Antropologija je znanost o čovjeku u vremenu i prostoru. Prostor se odnosi na neograničenu povijest Zemlje, a vrijeme na čovjeka od njegovih prethodnika do danas. Stoga ona uključuje kulturnu i fizičku povijest čovjeka od najranijih dana do danas. Ipak, jedna od pretpostavki antropologa čak i neposredno nakon Drugog svjetskog rata bila je da se društva, koja su predmet njihovog proučavanja, kvalitativno razlikuju od suvremenih industrijskih društava. Štoviše, ta je »razlika« uvjetovala razvoj pristupa, pojmova i metoda koji su dotad odgovali proučavanju primitivnog, plemenskog i preindustrijskog društva.

Izolirana društva razvila su svoje specifične karakteristike upravo zbog prostorne izolacije. Ta odijeljenost bila je poduprta vlastitim ideologijama etnocentrizma i gustoćom međusobnih odnosa (srodstvo!).

Etnocentrizam je u studijama ranijih antropologa promatran kao središnji element društvene organizacije i glavno psihičko uporište koje održava samopouzdanje domorodaca unutar vlastitih institucija. Prihvaćanje te koncepcije bilo im je dobar nadomjestak za integraciju u psihološkim i socijalnim strukturama društva koja proučavaju.

Pretpostavke na kojima su antropolozi zasnivali svoje studije bile su:

1. Proučavanje načina života u jednostavnim društvima pokazati će paradigme društvenog života lakše nego kada bi se proučavala kompleksna društva;
2. Proučavanje primitivnih društava omogućuje otkrivanje niza problema u društvenom životu, što su se javili u povijesti čovječanstva.
3. Proučavanje jednostavnih društava može omogućiti spoznavanje našeg vlastitog društva i njegovih vrijednosti, pa nam tako pomoći u rješavanju vlastitih problema. To je, u neku ruku, traženje vlastitog originalnog identiteta.
4. Svijet je spreman laboratorij za komparativne studije. Postojanje primitivnih kultura omogućuje komparativna istraživanja kako bi se razvila stvarna komparativna znanost o čovjeku.

5. Primitivne narode treba proučavati sada, prije nego što njihovo istrebljenje izbriše predodžbe o njihovim kulturama.

6. Bolje znanje kultura u svijetu omogućilo bi racionalniju politiku uvođenja nerazvijenih zemalja i društava u suvremeni svijet bez narušavanja njihove vlastite osebnosti i autentičnosti.

Metodički rad, disciplina i rutinizacija svakodnevnog života, statusi i uloge pojedinih članova zajednice nisu bili prikazani u antropolojskim radnjama, iako upravo te značajke njihovog života najlakše možemo usporediti sa našima (naravno uzimajući u obzir da pripadnici primitivnih zajednica nisu alijenirani).

Dvije su osnovne teorijske orijentacije u antropologiji marksistička i takozvana »kontaktna«. Marksistička orijentacija stavlja težište na povijesni razvoj, isključujući preindustrijsko i industrijsko doba — naprosto zato, jer se antropolozi ove orijentacije nisu smatrali pozvanima da proučavaju suvremeno, industrijsko društvo. Pristaše druge orijentacije upravo stavljaju težište na proučavanje kontakta između nerazvijenih i industrijaliziranih područja.

Starije i jednostavnije — danas uglavnom odbačene — forme etnocentrizma zasnovane su na shvaćanju o superiornosti vlastite kulture. Ovo odbacivanje nije samo posljedica sloma teritorijalne i prostorne izolacije općenito, nego prvenstveno razvoja suvremenih komunikacija. Prostore, koji su nekada bili izolirani, dosegao je val eksploatacije i penetracije industrije (1). Birokracije, kao instrument organizacije i provođenja politike postala je karakteristična za sve svjetske zajednice, a djelatnost raznih organizacija proširila se po cijelom svijetu (2). Organizacija i distribucija mass-media i njihovih nusproizvoda omogućila razmjenu informacija, informiranje o načinima upravljanja i predodžbama životnih stilova iz svih krajeva svijeta (3).

Jedna od karakteristika suvremenog svijeta jest socio-psihološka usmjerenost prema svjetskim centrima industrije i političke moći, što utječe na kulturnu situaciju gotovo svih društava, koja proučavaju antropolozi. Dakle, možemo čak reći, da su antropolojska proučavanja u tradicionalnom smislu postala uglavnom nemoguća, jer se izgubio predmet proučavanja. Nema više samodovoljnih, izoliranih društvenih zajednica. Paralel-

no sa tim procesom, pred antropolozima su se pojavili novi, kompleksniji problemi. Populacija donedavno primitivnih, plemenskih i seljačkih društava prihvatila je vrijednost i ciljeve industrijske civilizacije. Općenito, u tim društvima vlada izvjesni optimizam, uvjetovan nadom u bolju budućnost. Uslijed toga javljaju se dva osnovna problema: a) otklanjanje negativnih posljedica industrijalizacije u društvima koja su tek na pragu industrijske ere, i b) oživotvorenje primarnih vrednota u metropolama.

Time su se suvremenoj antropologiji zasnovanih na tim postavkama, nametnule nove teme: proučavanje kultura u svrhu racionalnog planiranja ekonomskog razvoja; formiranje pomoćnih programa i političkih strategija u nerazvijenim zemljama; seljačko stanovništvo i ruralne kulture kao vodeće sile društvene i revolucionarne promjene protiv kolonijalne zavisnosti u nerazvijenim zemljama; izučavanje radničke klase, slumova, institucija za obrazovanje i sl. u metropolama, jer su sukobi kultura, izobrazba i općenito društvena gibanja u metropolama glavna čvorišta pobune protiv dominacije kapitalističkih institucija itd.

Novije teme antropologije bazirane su dakle na vjerovanju da antropologija može pozitivno utjecati na mijenjanje svijeta. Ona je prošla fazu opisne ili komparativne discipline i postala primjenjena znanost. Izgleda iako autor to ne napominje, da je problem statusa Indijanaca u SAD dobrim dijelom uvjetovao transformaciju antropologije u angažiranu disciplinu, jer je to tipičan problem upravo za SAD.

Antropologija, kao i ostale znanosti nalazi se u dilemi: s jedne strane, treba da se povinuje političkom sistemu, odnosno vladi, koja financira i kontrolira istraživanja, a s druge, kao znanost o čovjeku, treba pronalaziti univerzalne istine u svijetu, koji ih ne pronalazi sam. Korištenje antropologije kao propagatora vlastitih interesa nije samo u interesu vlade nego i mnogih drugih institucija. Štoviše, to se uvijek ne može niti predvidjeti. Npr. zabilježeni su slučajevi masovnih korištenja godišnjih odmora i putovanja u krajeve, koje su prije toga proučavali antropolozi. Dokazano je, da su upravo publicirane studije potakle velik broj ljudi da posjete baš ta mjesta (slučaj Chanzeaux). Naravno, takove posljedice mogu biti i pozitivnog i ne-

gativnog karaktera. Zadatak antropologa je, da otkloni negativnost, koje se mogu javiti.

Na jednom mjestu autor navodi, da u američkoj antropologiji postoje dvije osnovne orijentacije, marksistička i ona, koja proučava kontakte između pojedinih kultura. Autor se ograničava, da su antropolozi marksističke orijentacije izučavanja vršili samo do ind. revolucije, »jer daljnja razdoblja nisu smatrali svojim područjem«. Međutim, Marxove postavke o povijesti ljudskog društva se zasnivaju na sukobu klasa, te se s toga stajališta predmetom marksističke antropologije, uzmemo li u obzir ulogu koju znanosti pripisuje Marx, zapravo i javljaju preindustrijsko i industrijsko doba. Ovakovo prikazivanje Marxovih postavki svakako je uvjetovano izbjegavanjem sukoba sa vladom. Autor kaže doslovce: »... ovi antropolozi našli su za podesno da rehabilitiraju Marxa, a to su učinili bez protivljenja vrhovnih krugova«.

Vjeruje se, da će čovječanstvo spasiti oni, koji su sačuvali elemente primitivne čistoće, tekovine seoskog života. Taj Treći svijet će imati privilegiju izvođenja društvenih istraživanja s ciljem prevladavanja ponora između teorije i prakse.

Lenga Cvitanović

REVUE FRANÇAISE DE SOCIOLOGIE

God. XV, br. 4/1974 i dodatak

Sadržaj

François Chazal: Moć, uzrok i snaga; Jean Kellerhals: Porodične dimenzije stratifikacije; Jan-Pierre Worms i Emmanuèle Reynaud: Uređenje pariške tržnice (les Halles). Zahtjevi, društvene potrebe i gradsko planiranje; François-André Sambert: Radnici i katolička crkva; Christian Lalive D'Épinay: Protestantske elite, politika i razvojni procesi. Slučaj Argentine; Bruce A. Campbell i Jean G. Padioleau: Biračko pravo u Petoj republici: prvi rezultati jednog modela; Mohamed Cherkoui: Struktura klasa, lingvistički parametri i tipovi socijalizacije; Bernstein i njegova škola.

Jean Kellerhals

PORODICNE DIMENZIJE STRATIFIKACIJE

Ovim članom autor želi pokazati kako društvena stratifikacija djeluje na strukturu i evoluciju porodice. Brojna dosadašnja istraživanja porodice su »preskočila« ovu temu na račun globalnih pristupa porodici. Tri istraživanja koja je autor sa suradnicima proveo u Švicarskoj žele dokazati da društvena stratifikacija oblikuje porodicu isto kao što to čine druge institucije ili karakteristike globalnog društva. Jedno od tih istraživanja želi utvrditi ulogu žene i podjelu posla u porodici. Drugo istražuje društvene faktore plodnosti. Treća studija govori o psihosociološkim aspektima poroćaja. Sam autor smatra da ova tri istraživanja ne pokrivaju niti izdaleka područje sociologije porodice, ali da su dovoljne da bi se osvijetlili odnosi između društvene strukture i porodice.

Nakon prikaza ovih istraživanja autor zaključuje da se je porodica do sada uvijek pojavljivala kao zavisna varijabla u sistemu stratifikacije. Dublja analiza trebala bi osvijetliti odnose između ova dva podsistema i odgovoriti na pitanje u kojoj je mjeri porodica faktor društvene reprodukcije.

M. Š.

KÖLNER ZEITSCHRIFT FÜR SOZIOLOGIE UND SOZIALPSYCHOLOGIE

Broj 1/1975.

Chr. Ludz: »Alijenacija kao koncept društvenih znanosti; Dieter Wenko: Ocjenjivanje i znanost. Mišljenja oko upotrebe pojma otuđenja; Otthein Rammstadt: Svakodnevna svijest o vremenu; Horst Toastern: Novi stavovi o teoriji emancipacije; Liselotte von Ferber: Sociologija govora kao metod istraživanja liječnika — pacijenata — stanja; Gerhard Kleining: Socijalna mobilnost u Saveznoj Republici Njemačkoj, I dio: Klasna mobilnost; Irmgard Vogt: Bez slobode i časti; Gerd Laga i Peter Helpen: Usporedba dvaju instrumenata za mjerenje socijalnih slojeva; Peter Rech: Nekoliko primjedaba o pretpostavkama umjetnosti kao institucije; H. Hochnagels i C. Klaassen: Sociološke i socijalne promjene; Heine von Alemann: Na putu prema sociologiji.